

Л.Л. Носач, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
А.М. Хоменко, магістрант (*ХДУХТ, Харків*)

ЕКСПОРТОРОЗШИРЮВАЛЬНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

За останні роки залежність національних економік від зовнішньоекономічних зв'язків суттєво зросла. Стабільний економічний розвиток кожної країни сьогодні розглядається у нерозривному взаємозв'язку з функціонуванням світового господарства. У сучасних ринкових умовах важливим завданням кожної країни є підвищення обсягів експорту продукції власного виробництва на світовий ринок.

Наша держава не є винятком у вирішенні цього питання. Україна націлена на більш ефективне включення у систему міжнародного поділу праці і світового товарообміну. Однак відносно вузька спеціалізація зовнішньої торгівлі країни – одна із основних причин вразливості її економіки щодо змін у зовнішньому середовищі, що підтвердила реакція експорту на кризові явища.

Україна в 2013 р. утримувала в загальносвітовому рейтингу експортерів лише 48 місце, у 2014 р. – 52. А експорт продукції є індикатором її якості, конкурентоспроможності та здатності до інтеграційних процесів. Значна частина товарів, що споживається (побутова техніка, автомобілі, одяг, продукти харчування тощо) в даний час в країні не виробляється або не вироблялася взагалі. Для того щоб їх завозити в обсягах, необхідних для задоволення сучасних потреб споживачів, необхідно продавати вітчизняну продукцію в еквівалентній кількості за кордоном. Тому від кон'юнктури на вітчизняні експортні товари залежить і наповненість державного бюджету, ситуація на валютному ринку, ситуація в усій економіці країни, а опосередковано і купівельна спроможність зарплат, пенсій та соціальних виплат українців.

Якщо експортні товари за кордоном продаються погано або кон'юнктура є несприятливою, тоді надходження валюти в країну скорочуються. В кінцевому підсумку процес веде до того, що для збереження балансу у валютних резервах Національного банку або на міжбанківському валютному ринку країни необхідно скорочувати споживання імпорту.

За таких умов необхідна переорієнтація промисловості на внутрішній ринок, зменшення імпортозалежності країни, диверсифікація як товарної, так і географічної структури експорту.

В Україні залишається популярною гіпотеза, що експортрозширювальна модель економічного зростання ґрунтується на нееквівалентній основі, гіпертрофована зовнішньоторговельна орієнтація сприяє пригніченню внутрішнього виробництва. Асортиментна обмеженість експортних товарів спричиняє надмірну залежність від кон'юнктури світових ринків, що створює загрозу національній безпеці. У структурі національної економіки переважають галузі, які добувають сировину або випускають продукцію з низьким ступенем обробки для експорту, завантаження потужностей яких залежить від попиту на зовнішньому ринку. Залишаються значні диспропорції у структурі експорту та імпорту товарів: у експорті залишається домінування товарів сировинної спрямованості, а в імпорті товарів значну питому вагу становлять мінеральні продукти та товари з високою доданою вартістю. На межі виживання опинилися високотехнологічні галузі, втрачено значну частину науково-технічного потенціалу. Завдання щодо забезпечення подальшого економічного зростання ускладнюються необхідністю виробництва вітчизняних товарів згідно із світовими стандартами для їх реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринку.

З огляду на економічний потенціал України і ситуацію, яка сталася у зовнішній торгівлі, необхідно налагодити в системі державного управління оцінку і прогнозування міжгалузевих перетоків доданої вартості та інвестиційних коштів, що призначені для прийняття стратегічних рішень і запровадження економічної мотивації структурних зрушень. Потрібно узгодити численні прогнози та програми в єдину систему, розв'язати актуальні народногосподарські проблеми, які накопичувалися роками. З метою диверсифікації експортної структури України та недопущення закріплення міжнародної спеціалізації країни в галузі сировинних постачань і виробництв із невисокою доданою вартістю необхідно здійснювати цілеспрямований перерозподіл експортних доходів від первинних галузей або галузей проміжного продукту в напрямі інвестування в галузі з високим вмістом доданої вартості й особливо галузі, що випускають високотехнологічний продукт.

Отже, експортрозширювальну модель в Україні слід забезпечувати з урахуванням конкретних внутрішніх і зовнішніх економічних умов, визнанням суттєвої залежності вітчизняної економіки від зовнішньої торгівлі, а також виваженої державної політики стимулювання експорту, організація оперативної роботи державних органів щодо активного просування української експортної продукції на зовнішні ринки.